

Μια «βιογραφία» του Γαλλικού Ινστιτούτου

Η έρευνα του Νικόλα Μανιτάκη για το ίδρυμα που εγκαινιάστηκε στην Αθήνα το 1915

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΒΑΛΛΙΕΡΑΚΗΣ

Η ιστορία των ξενόγλωσσων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους είναι ένα μεγάλο ξεχωριστό κεφάλαιο στην εκπαιδευτική ιστορία – αλλά εν πολλοίς άγνωστο. Το κύριο χαρακτηριστικό της τελευταίας ήταν πρώτα ο θρησκευτικός της χαρακτήρας και μετέπειτα ο ξενόγλωσσος. Το δισηπόστατο του χαρακτήρα τους αποτελούσε πόλο έλξης μιας αναδυόμενης αστικής τάξης που προσπαθούσε να ζήσει ή να μιμηθεί πρότυπα της Δυτικής Ευρώπης, αφού ικανοποιούσε παράλληλα και τη θρησκευτική διάσταση της εκπαίδευσης, αλλά και μια πιο εκσυγχρονιστική που είχε να κάνει κυρίως με τη θέαση της εκπαίδευσης των θηλέων. Τα ξένα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων θα χαράξουν μια πολυκύμαντη πορεία από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι και τις αρχαιολογικές αποστολές, αλλά και την περίφημη δίπλωση Παπάγου στα μέσα της δεκαετίας του 1930 που θεωρούσε συλλήβδην ότι όλοι οι ξένοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί που λειτουργούν στην Ελλάδα διενεργούν κατασκοπική δράση. Αυτή η πορεία μαρτυρά το εύρος, αλλά και τη δυσκολία πρόσληψης και ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινωνία, η οποία όμως εν τέλει ήταν επιτυχής και με παραγωγικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Ετσι από τα προτεσταντικά σχολεία στην πρώτη 50ετία κατά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους, περνάμε στα καθολικά σχολεία γαλλικής προέλευσης, τα οποία συγκροτούν και για έναν περίπου αιώνα μια βαθιά παράδοση γαλλοφωνίας στην Ελλάδα. Τομή σε κάθε περίπτωση σε αυτή την πρώτη 50ετία είναι η ίδρυση της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής το 1846 με την καθοριστική παρέμβαση του τότε πρωθυπουργού Ιωάννη Κωλέττη μετά

από μια πρωτοφανή για τα δεδομένα της εποχής χωροταξική ανταλλαγή με τη Μονή των Καπουκίνων Μοναχών στην Πλάκα. Εκτός από τη χωροταξική μετάθεση στο κομμάτι της πόλης που βρισκόταν σε άνοδο, δηλαδή από το δυτικό προς το ανατολικό άκρο της πόλης, η Γαλλική Σχολή Αθηνών γίνεται ένα εμβληματικό τοπόσημο της πόλης και μια βάση συγκρότησης διανοητικής παράδοσης και εμβληματικών ανθρωποδικτύων που την περιβάλλουν.

Το 1915 η Γαλλική Σχολή θα ιδρύσει ένα εκπαιδευτικό παράρτημα που θα συνδεθεί με την οδό Σίνα (Η Σχολή βρίσκεται στη Διδότου) χαράσσοντας μια αυτόνομη εκπαιδευτική παράδοση και θα συνδεθεί άρρηκτα με τη γαλλοφωνία στην Ελλάδα και όχι μόνο. Την ιστορία αυτού του παραρτήματος, του Γαλλικού Ινστιτούτου, εξετάζει διεισδυτικά ο ιστορικός και πανεπιστημιακός Νικόλας Μανιτάκης από την ίδρυσή του το 1915 μέχρι το 1961. Τότε αποχωρεί το εμβληματικό δίδυμο των Οκτάβ Μερλιέ - Ροζέ Μιλιέξ, οι οποίοι κατηύθυναν το Ινστιτούτο, συγκρότησαν και δίδωσαν κομμάτι της πολιτισμικής και διανοητικής παράδοσης στην Ελλάδα τόσο σε επίπεδο προσώπων (καράβι «Ματαρόα») όσο και ιδεών.

Η γαλλική παρουσία

Αυτό το κέντρο διδασκόντων της Γαλλικής Γλώσσας, στελεχωμένο από καθηγητές της δευτεροβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης όπως ήταν αρχικά ο στόχος του, θα πάρει σάρκα και οστά τελικά το 1915, σε μια εποχή όπου η δράση της ξένης κατασκοπευτικής παρουσίας στην Αθήνα έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Εξάλλου η γαλλική πολιτιστική παρουσία ήταν η πρώτη ξένη που συνδέθηκε τόσο έντονα με την προώθηση πολιτικής ατζέντας στο νεότευκτο ελληνικό κράτος, εκείνης της πολιτικής της στην Ανατολική Μεσόγειο ήδη από τον 19ο αιώνα.

Ο Μανιτάκης καταπιάνεται με το θέμα με μεγάλη επάρκεια, εξαντλώντας γαλλική και ελληνική βιβλιογραφία για το θέμα, εντάσσοντας το Γαλλικό Ινστιτούτο σ' ένα πλαίσιο ξένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία, υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι το Γαλλικό Ινστιτούτο είναι αυτό που ανοίγει τον δρόμο και για τα υπόλοιπα που θα εμφανιστούν πια στη δεκαετία του 1930.

Η άλλη καινοτομία αυτού του αινιγματικού έργου (γαλλικού έργου) είναι ότι πήγαζε από τα σπλάγχνα μιας Αρχαιολογικής Σχολής, κάτι που του προσέδιδε μια αυτονομία. Θα είναι η περίοδος μετά τον πόλεμο που το Ινστιτούτο θα συνδεθεί με πανεπιστημιακό ίδρυμα ώστε να μπορέσει και να πιστοποιήσει τα πτυχία γαλλομάθειας.

Η έρευνα του Μανιτάκη πλήρης, με συνεπή χρονική ακολουθία δεν ανιχνεύει μόνο την ιστορία ενός ξένου εκπαιδευτικού θεσμού, αλλά ερευνά τους μαθητές, την κοινωνική και οικονομική προέλευσή τους, το πρόγραμμα μαθημάτων και τις ανάγκες που κάλυψε αυτός ο θεσμός από την πρώτη στιγμή ίδρυσής του. Ένα βιβλίο που έρχεται να προστεθεί σε μια πιο ακαδημαϊκή και πιο επιστημονική προσέγγιση των ξένων εκπαιδευτικών θεσμών και ειδικά των γαλλικών τα τελευταία χρόνια αποσπώντας την ανίχνυσή τους από τους αστικούς μύθους ή τις φήμες και εντάσσοντάς τους οργανικά στο αφήγημα της ιστορίας της εκπαίδευσης όπως αυτή συγκροτείται μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους.

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΥΡΗΣ

Το βιβλίο του Νίκου Μούδουρου «Διεκδικώντας την πατρίδα» είναι μια σημαντική μελέτη για τη διαχρονική σχέση Τουρκοκυπρίων και Τουρκίας και τον ρόλο που έπαιξε η αντιπολίτευση στον μετασχηματισμό αυτής της σχέσης, που κρύβει σημαντικά μαθήματα για την Κύπρο του χθες, του σήμερα αλλά και του αύριο.

Στο βιβλίο ο όρος «αντιπολίτευση» αναφέρεται στις πολιτικές αλλά και κοινωνικές δυνάμεις που αντιτάχθηκαν στα καθεστώτα που κυριάρχησαν στην τουρκοκυπριακή πολιτική σκηνή τα χρόνια που μελετά το βιβλίο (1964 - 2004). Επειδή αυτά τα καθεστώτα, κυρίως συνδεδεμένα με τον Ραούφ Ντενκτάς, προωθούσαν διαχρονικά τη διχοτόμηση του νησιού και τη σύνδεση της βόρειας Κύπρου περισσότερο με την Τουρκία παρά με την υπόλοιπη Κύπρο και τους κατοίκους της, η αντιπολίτευση αυτή αποτελείται από δυνάμεις πιο μετριοπαθείς όσον αφορά την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης για την επίλυση του Κυπριακού, που συχνά έχουν πρωτοστατήσει σε κινήματα υπέρ της επανένωσης, και προέρχονται κυρίως από την πολιτική Κεντρο-/Αριστερά.

Η μελέτη αυτή έρχεται να προστεθεί στον περιορισμένο αριθμό βιβλίων, ειδικά στα ελληνικά, που ανοίγουν το μαύρο κουτί των «Κατεχομένων», ενός χώρου που για πολλούς αναγνώστες σε Ελλάδα και Κύπρο παραμένει είτε μυστήριο είτε ιδωμένος από κάπως διαστρεβλωμένα πρίσματα. Άλλες αξιόλογες μελέτες συμπεριλαμβάνουν το «Οι Τουρκοκύπριοι, Η Τουρκία και το κυπριακό» του Νιαζί Κιζιλγιουρέκ (εκδόσεις Παπαζήσης, 2009), μέρη της συλλογικής έκδοσης «Μεταξύ Εθνους και Τάξης: Αριστερές και Κυπριακό 1920 - 1974» σε επιμέλεια του Νίκου Χριστόφου (εκδόσεις Ψηφίδες 2022) και «Τουρκικός εκσυγχρονισμός: Ισλάμ και Τουρκοκύπριοι στη δαιδαλώδη διαδρομή του κεμαλισμού» της Σίας Αναγνωστοπούλου (εκδόσεις Βιβλιόραμα 2004).

Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την ανάλυση του ρόλου της αντιπολίτευσης στη διχοτόμηση και τη στενή σχέση με την Τουρκία, ο Μούδουρος βοηθά τον αναγνώστη να καταλάβει την Κύπρο πέρα από απλουστευτικές προσεγγίσεις αποκλειστικά με βάση τον ρόλο της Τουρκίας από το 1974. Μέσα από εννέα κεφάλαια που αφηγούνται χρονολογικά την πολιτική ιστορία της τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης σε διακριτές φάσεις, ο Ν. Μούδουρος μάς δείχνει ότι ο ρόλος της Τουρκίας είναι κάτι που έχει αμφισβητηθεί έντονα και από ένα μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας. Πολύ περισσότερο από «κατεχόμενο» το συγκεκριμένο τμήμα ξεδιπλώνεται σαν ένας χώρος περιήλκος και οι κάτοικοί της αντιστεκόμενοι στη διχοτόμηση και τις συνέπειές της: τη διαίρεση του νησιού και των κατοίκων της και τη δυσκολία επανένωσης,

ΕΡΑ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Από διαδήλωση τουρκοκυπρίων εναντίον των μέτρων λιτότητας των Τουρκοκυπρίων Αρχών το 2011

την ολοένα αυξανόμενη πολιτιστική διάβρωση της ταυτότητας των Τουρκοκυπρίων και την πολιτική και οικονομική εξάρτηση από την Αγκυρα. Πράγματι, διαβάζοντας το βιβλίο, θυμήθηκα μια από τις συνεντεύξεις που είχα κάνει κατά τη διάρκεια του διδακτορικού μου και τα λόγια ενός τουρκοκύπριου συνδικαλιστή δασκάλου που πρωτοστάτησε στο κίνημα εναντίον του Ντενκτάς και υπέρ της ένταξης στην ΕΕ μιας ενωμένης Κύπρου ότι «η ίδια η πολιτική μας βούληση είναι κατεχόμενη από την Τουρκία».

Μέσα από αυτή τη μελέτη, λοιπόν, ο συγγραφέας φέρνει στο προσκήνιο την αυτόνομη βούληση, δράση και, εν τέλει, υπόσταση των Τουρκοκυπρίων, η οποία δεν έχει τύχει της προσοχής που της αξίζει στην ελληνική και ελληνοκυπριακή συζήτηση, που συχνά μονοπωλείται από αναλύσεις που βλέπουν τους Τουρκοκύπριους σαν πόνια στα χέρια μιας πιο ισχυρής Τουρκίας. Αυτή η αυτόνομη δράση των Τουρκοκυπρίων εκφράζεται όχι μόνο μέσω της άσκησης αντιπολίτευσης στην ατζέντα της διχοτόμησης, αλλά και μέσα από τον αντίκτυπο που οι εξελίξεις στην τουρκοκυπριακή πλευρά έχουν στα πολιτικά δεδομένα στην Τουρκία. Για παράδειγμα, ο συγγραφέας βλέπει τη νίκη των μετριοπαθών τουρκοκυπριακών κομμάτων της ευρύτερης Αριστεράς που υποστή-

Νίκος Μουδουρος
ΔΙΕΚΔΙΚΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Εκδ. Ψηφίδες, σελ. 504
Τιμή 31,80 ευρώ

Οι Τουρκοκύπριοι και η κυπριακότητα

Η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση ως διακριτή οντότητα και όχι ως παρακολούθημα της Τουρκίας στο «Διεκδικώντας την πατρίδα»

ριξαν το σχέδιο Ανάν και την ένταξη στην ΕΕ το 2003 σαν έναν παράγοντα που ενθάρρυνε μια παρόμοια τάση υπέρ της ένταξης στην ΕΕ (της Κύπρου αλλά και της Τουρκίας) και της υποστήριξης του σχεδίου Ανάν στην Τουρκία.

Κατά του Ντενκτάς

Σε αυτή την ανάλυση της ξεχωριστής βούλησης και δράσης, ο Νίκος Μουδουρος προβάλλει τη φωνή των ίδιων των Τουρκοκυπρίων μέσω εκτενών αποσπασμάτων, όπως στα κεφάλαια 7 και 8 που εστιάζουν στο πώς η κοινωνική και πολιτική αντιπολίτευση αντιτάχθηκε και τελικά νίκησε τον Ντενκτάς σε μια πρωτοφανή για την Κύπρο επαναστατική στιγμή. Σε αυτό το κεφάλαιο, μάλιστα, ο ελληνόφωνος αναγνώστης θα διαβάσει πώς σε αυτή τους την επανάσταση κατά του Ντενκτάς και υπέρ της επανένωσης οι Τουρκοκύπριοι αγκάλισαν τη γλώσσα των συντοπιτών τους στο νησί με το σύνθημα «yes be annem!» («ναι ρε μάνα μου!»), που ο συγγραφέας βλέπει σαν «ένα κάλεσμα προς την ελληνοκυπριακή κοινότητα και έκφραση της μετατροπής της Κύπρου σε κοινή πατρίδα» (σ. 415).

Πράγματι, ένα άλλο σημαντικό θέμα που θίγεται από το βιβλίο είναι πώς η Τουρκία και η Κύπρος έχουν λειτουργήσει σαν ανταγωνιστικά κέντρα αναφοράς για τους Τουρκοκύπριους, οι οποίοι συχνά εναγκαλίζονται την κυπριακότητά τους σαν ένα τρόπο διαχωρισμού τους από την Τουρκία και αντίστασης στην επιρροή της στην

κοινωνία τους. Διαβάζουμε πως αυτό έχει γίνει διαχρονικά και σε κομβικές στιγμές που η Αγκυρα προσπάθησε να αυξήσει την επιρροή της, αλλά και πως συνεχίζεται να γίνεται μέχρι σήμερα και ως αποτέλεσμα των πολιτικών του Ερντογάν τα τελευταία χρόνια.

Από την άλλη πλευρά, η ανάλυση του Νίκου Μουδουρου μας δείχνει επίσης ότι οι διχοτομικές στρατηγικές που έχουν προωθηθεί από τους αδιάλλακτους έχουν ενισχυθεί από τις εντάσεις μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Για παράδειγμα, τουρκοκυπριακές και τουρκικές ελίτ χρησιμοποίησαν την εμπειρία των διακοινοτικών συγκρούσεων τη δεκαετία του 1960 για να δικαιολογήσουν τον μετέπειτα εδαφικό και διοικητικό διαχωρισμό της Κύπρου σαν μια λύση προστασίας των Τουρκοκυπρίων από τους Ελληνοκύπριους.

Όλες αυτές οι επισημάνσεις κρύβουν σημαντικά μαθήματα και για το σήμερα: όσο λιγότερο οι Τουρκοκύπριοι βλέπουν τη δυνατότητα να ζήσουν δίπλα στους Ελληνοκύπριους, τόσο περισσότερο η Τουρκία θα μπορεί να εμφανίζεται ως εναλλακτική. Και, αντίθετα, όσο περισσότερο κοντά έρχονται οι Κύπριοι, τόσο πιο δύσκολη θα γίνεται η τουρκική επιρροή. Γιατί, μέσα από αυτή την έμφαση στην κυπριακότητα, η ίδια η ύπαρξη των Τουρκοκυπρίων συσχετίζεται με την ύπαρξη μιας Κύπρου ως κοινού χώρου με τους Ελληνοκύπριους.

Έτσι, το βιβλίο είναι εξαιρετικά σημαντικό για την ολοκληρωμένη κατανόηση

της Κύπρου από την ανεξαρτησία και μέχρι σήμερα, και ειδικά τον ρόλο των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που έχουν αμφισβητήσει τον ρόλο της Τουρκίας στο νησί. Εν τέλει, όμως, ο Νίκος Μουδουρος βλέπει τον τουρκοκυπριακό χώρο και τη διαίρεση της Κύπρου να έχουν ρευστό και δυναμικό χαρακτήρα. Πράγματι, η χρονολογική του αφήγηση είναι μιας βόρειου τμήματος και της αντιπολίτευσής του που συνεχώς αλλάζει. Αυτό είναι ίσως το πιο μεζιζονος σημασίας δίδαγμα για την Κύπρο και τη διένεξή της σήμερα. Κι αυτό γιατί συζητήσεις για το Κυπριακό συχνά μιλάνε για το λεγόμενο στάτους κβο, για παράδειγμα της διχοτόμησης, το οποίο όμως στην πράξη δεν υπάρχει. Το βιβλίο του Νίκου Μουδουρου μας βοηθά να δούμε ότι η κυπριακή πολιτική δεν ήταν ποτέ στατική και, ως εκ τούτου, η συζήτηση για το στάτους κβο στην Κύπρο είναι λανθασμένη, παραπλανητική και, εν τέλει, επικίνδυνη. Κι αυτό γιατί εστιάζοντας στη στασιμότητα, ρισκάρει κανείς να αγνοήσει τις πιθανότητες αλλαγών. Τόσο αλλαγών που θα ενισχύσουν τη διχοτόμηση, όσο και αλλαγών προς μια κατεύθυνση αντιπολίτευσης και αντίστασης στη διχοτόμηση και την πρόοδο όλων των Κυπρίων.

Ο Γιώργος Κύρνος είναι αναπληρωτής καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ της Αγγλίας. Η μελέτη του για τη σχέση ΕΕ και Τουρκοκυπρίων κυκλοφορεί στα αγγλικά από τις εκδόσεις Routledge

ΓΛΩΣΣΙΔΙΑ

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

Στο γαλατικό χωριό

Γαλλική η ατμόσφαιρα σήμερα, έπειτα από τρία «Γλωσσίδια» στα οποία θίγονταν ή/και σαρκάζονταν κακώς κείμενα του δημόσιου (με την ευρύτατη δυνατή έννοια του όρου) βίου μας. Και πρώτα το πασίγνωστο τρίπτυχο του 1789, Liberté, Egalité, Fraternité, ένα από τα ατού του οποίου (με όρους επικοινωνίας, θα λέγαμε ίσως σήμερα) ήταν βέβαια και το ομοιοκατάληκτο των τριών αξιακά φορτισμένων λέξεων. Στην ελληνική απόδοση του τρίπτυχου έχει γίνει προσπάθεια να σωθεί ό,τι είναι δυνατόν από το ομοιοκατάληκτο, εξού και Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφότητα. Ομως, στα ελληνικά η λέξη Αδελφότητα μπορεί να κάνει ρίμα με την Ισότητα, αλλά δεν παραπέμπει σε ό,τι εννοεί η λέξη Fraternité (στα συμφραζόμενα του τρίπτυχου, τουλάχιστον). Παραπέμπει μάλλον σε ομίλους σωματεία, κ.λπ., όπως η Αδελφότητα των [εν Αθήναις] Τηνίων, η Ιερά Αγιοταφική Αδελφότητα, η Αδελφότητα Δημοψανιτών, κ.ο.κ. Ελληνική λέξη αντίστοιχη της Fraternité είναι η Αδελφосύνη (μεταξύ πολιτών αλλά και λαών). Ή, αν θέλουμε να είμαστε πιο κοντά στη σύγχρονη πολιτική ορολογία, η Αλληλεγγύη. Καλή είναι η ομοιοκαταληξία, ναι, πράγματι, «το χρονίως κοινολεκτούμενο απολανθάνεται», αλλά δεν βλάπτει και να ξέρουμε «τι ήθελε να πει ο ποιητής».

Και μιας και περί Γαλλικής Επανάστασης ο λόγος, σε παλαιότερες μεταφράσεις από τα γαλλικά γίνεται λόγος για την περίοδο της Επανόρθωσης. Η αναφορά είναι προφανώς στη Réstitution, την οποία σχεδόν αυτονόητα αποκαλούμε εδώ και πολλά χρόνια Παλινόρθωση [των Βουρβόνων]. Ίσως η παλαιότερη μετάφραση να μην ήταν εντελώς απαλλαγμένη ιδεολογικών προεκτάσεων. Για κάποιους, η περίοδος που είχε προηγηθεί, από το 1789 έως το 1815, ήταν απλώς μια παρένθεση, μια κακή ανάμνηση, μια ιστορική «ανωμαλία», ένα σφάλμα τελικά, το οποίο διορθώθηκε. Επανορθώθηκε, κατά κάποιον τρόπο, εξού και Επανόρθωση.

Και για να φύγουμε από τα ιστορικά και να πάμε και λίγο στα καθημερινά. Το κομοδίνο που όλοι ξέρουμε (από το ιταλικό comodino) είναι υποκοριστικό της κομόνας (γαλλικά: commode). Αυτό είναι μάλλον προφανές. Αυτό που δεν είναι προφανές είναι ότι το ουσιαστικό commode (γαλλικά=το έπιπλο όπου φυλάσσονται κάθε είδους ρούχα) προέρχεται από το επίθετο commode (=βολικός, πρακτικός, κόμοδος). Η commode ως έπιπλο ήρθε να αντικαταστήσει εν πολλοίς το μπαούλο, το σεντούκι, το cassone των Ιταλών. Οφείλει το όνομά της λοιπόν στο ότι ήταν πολύ πιο βολική, πολύ πρακτική απ' ό,τι ο πρόδρομός της, καθώς είχε συρτάρια. Έτσι, δεν χρειαζόταν πλέον να βγάζεις όλα τα ρούχα για να βρεις αυτό που έψαχνες και που ίσως βρισκόταν κάτω κάτω.

Επιδόρπιο

Ο Ναπολέον Β', γιος του Ναπολέοντα Βοναπάρτη και της Μαρίας Λουίζας, γεννήθηκε το 1811 και πέθανε το 1832 από φυματίωση. Αν και από γεννησιμιού του έφερε τον βαρύνοντο τίτλο Βασιλιάς της Ρώμης, και αργότερα Δούκας του Ράιχσταϊν, είναι ίσως πιο γνωστός με το προσωνύμιο Ο Αετιδέυς (L' Aiglon), δηλαδή Ο Γιος του Αετού, το οποίο οφείλει στο φερόνυμο έμμετρο θεατρικό έργο του Εντμόν Ροστάν, γραμμένο το 1900. Τον ρόλο του Αετιδέα στην πρώτη παράσταση του έργου έπαιζε η θρυλική Σάρα Μπερνάρ.